

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula VI. Bonum commune praeferendum est proprio

urn:nbn:de:bsz:31-102400

maximus vir maximâ muliere major est, utique viri majores erunt mulieribus; & si viri majores sunt mulieribus, oportet maximum virum maximâ muliere esse majorem. Ita si maximus Jctus est major maximo Medicô, etiam generatim Jcti erunt majores Medicis. Hinc probatur, vinum Rhenanum vinô Francicô melius esse, quia optima species vini Rhenani, nempe Bacharachianum, est melior optima specie vini Francici, quod est Klingenbergense. Pater autem ex exemplis adductis, *genus* hic non ita strictè accipi, ut in doctrinâ prædicabilium sumitur, sed latius pro *magis communè*. Nam vir non est propriè genus maximi viri, nec mulier maximâ mulieris.

REGULA VI.

Bonum commune præferendum est propriò.
Quod sumunt ex I. Eth.

Cap. I.

I. Obstat I. Si bonum commune est præstantius propriò, sequitur, sensum scientia esse priorem, quod absurdum. Consequentia est manifesta, quia illa omnibus animalibus communis, hæc autem soli homini propria est. II. Bonum magis proprium præfertur bono magis communi, ut habet Aristoteles II. Top. II. Quò pertinet, quod II. de Republ. c. III contra Platonem disputans ait, *magis diligere nepotem proprium, quam communem filium*. Et quis negaverit, præstare agrum.

M m m 3 pro

proprium, quàm cum aliis communè habere? III.
II. Rhet. VII. dicitur, quod rarius est, ei prestare,
quod copiosius est, ut aurum ferro.

II. I. Notandum puto, Aristotelem I. Eth. I.
non dicere, bonum commune præstantius esse pro-
prio, sed potius id velle, quod bonum publicum præ-
stabilius sit bono alicujus solius. At certè commune
esse, & publicum esse, non videntur unum & idem.
Nam sensus e. c. est quid commune omnibus ani-
malibus; ratio seu intellectus quid commune omni-
bus hominibus; intemperantia, avaritia, &c. sunt
communia multis hominibus; & tamen hæc publica
non sunt. Verba Philosophi ita habent: *Si idem
unius hominis & civitatis bonum sit, civitatis ta-
men bonum & consequi, & conservare, majus quid-
dam esse & perfectius videtur. Enim verò præclare
nobiscum agatur, si id, quod vel uni soli sit utile, re-
perire possimus: sed longè profectò est id pulchrius ac
divinius, quod gentibus ac civitatibus suis est.*

III. Sed esto. Proponatur ita Regula: *Bonum
commune præstantius est proprio; non valet, ubi pa-
res termini non sunt, sicut explicat Riccobonus.*
Jam pares termini non sunt sensus & scientia, sed
seponendò hæc, quod sensus est communius quid,
scientia est longè nobilior sensu. Vel dicendum
ex Aristotele, & res eodem ferè recidere videtur,
non procedere, quando non est idem bonum proprio
um & commune. Ita enim ille habet: *Si idem u-
nius hominis & civitatis sit bonum, majus esse
vide-*

videtur, bonum civitatis consequi & conservare. Jam scientia & sensus non sunt idem bonum. Sicut patet responsio ad primum.

IV. II. Ulterius autem dicendum: posse dici bonum commune dupliciter, (1.) ita, ut idem numero bonum sit pluribus commune, quomodo unus pater pluribus hæredibus communis est, & eadem vox exauditur à multis. (2.) Ita, ut non sit idem numero, quomodo scientia est communis multis hominibus, & sensus omnibus animantibus. Nam non idem sensus numero est in omnibus animalibus, nec eadem numero scientia in diversis hominibus. Dicitur autem scientia proprium respectu speciei, quia est propria speciei humanæ, nec ad alia animalia se extendit.

V. Attendendo jam bonum posteriori modo commune, puto, si diversum specie bonum cum alio bono, specie vel etiam genere diverso, comparatur, tunc illam comparationem iterum bifariam posse accipi: Vel enim comparatur bonum, quod certè est adstrictum speciei, nec extra illam repetiri potest, cum bono, quod isti speciei cum aliis speciebus commune est; & tunc, quod proprium est, præstantius videtur communi. Quod etiam uni speciei proprium est, præstantius est eo, quod ipsi cum aliis commune est, si non semper, tamen ut plurimum. Et sic videtur de bono communi & proprio loqui Aristoteles *cit. cap. II. L. III. Top.* Vel comparatur deinde bonum cum

M m m 4

bo

bono diversæ speciei & naturæ, quatenus uni tantum speciei competit, sed unum actu à pluribus possidetur, aut majori copiâ reperitur, alterum à paucioribus, ejusque tanta non est copia. Et hoc modo ait Aristoteles *I Rhet. VII. quod rarius est, esse præstantius eò, quod est copiosius, ut aurum ferrò.* ubi utrumque, tam aurum, quam ferrum, ab hominibus tantum possidetur, & non ab aliis animalibus. Quod si idem specie bonum cum seipso comparatur, quatenus illud vel pluribus commune est, vel uni tantum aut paucioribus competit, (ut, si scientia pluribus insit, vel paucioribus) sic puto aliud esse, *aliquid esse in se & suâ naturâ præstantius, aliud à pluribus vel paucioribus haberi, esse præstantius.* Ejusmodi rei, ut scientiæ, eadem est dignitas in se & suâ naturâ, sive pluribus, sive paucioribus competat, & frequentius vel rarius reperiatur. Præstantius tamen videtur, pluribus aliquod bonum competere, quam paucioribus, & frequentius id esse, quam rarius; nisi forsitan ex accidente aliter contingat: ut, si scientia quò rarior est, eò majori in pretiò habeatur; aut si multitudo eruditorum aut pecuniæ potiùs obsit Republicæ, quam profit.

VI. Id præterea non est omittendum, *bonum esse commune, fieri dupliciter: I. Ita, ut nulli possidentium aliquid ejus detrabarur per hoc, quod aliis commune est: quò modo, si multi unius scientiæ gnari sint, nemo eorum scientiam habet per hoc, quod*

quod ali
omnibus
bitur visu
possident
modo ag
in Repu
Et quod
ut sit pra
præstant
præstat c
Priori au
ferendum
seipulis
paucior
VII.
Inter id,
lius alter
à plurib
rim pos
commu
quæ per
sive à p
tibus au

quod alii eandem callent; & quod lumen Solis omnibus commune est, per hoc nihil tuo detrahitur visui. II. *Ut detrahatur aliquid per hoc curvis possidentium; quod cum aliis commune est: quomodo ager pluribus hæredibus communis est, & in Republicâ Platonis liberi erant communes.* Et quod hęc modo commune est, tantum abest, ut sit præstantius proprio, ut potius proprium sit præstantius communi. Sic enim ager proprius præstat communi, & filius proprius communi. Priori autem modo communius videtur esse præferendum: ut vox præceptoris, quæ à multis discipulis exaudiri potest, præferenda est ei, quæ à paucioribus.

VII. Quanquàm hęc sæpè distinguendum est inter id, *quod est absolutè melius, & id, quod est melius alteri.* Ager enim in se non est melior, sive à pluribus, sive à paucioribus possideatur. Intertim possidenti melior est proprius ager quàm communis, & vox Præceptoris eadem in se, & æquè perfecta esse potest, sive à pluribus audiat, sive à paucioribus; quamvis melius sit, si à pluribus audiat. Atque hisce simul enucleata est

REGULA VII.

Bonum proprium est præstantius communi.

Ex III. Topicor. Cap. II.

M m 5

REGU.